

Rada
Európskej únie

V Bruseli 7. júla 2026
(OR. en)

10883/26
ADD 1

LIMITE

CORLX 650
CFSP/PESC 956
CONOP 43

POZNÁMKA

Predmet: ROZHODNUTIE RADY na podporu vytvorenia zóny bez zbraní
hromadného ničenia na Blízkom východe v dynamickom regionálnom
bezpečnostnom prostredí – príloha

Podpora vytvorenia zóny bez zbraní hromadného ničenia na Blízkom východe v dynamickom regionálnom bezpečnostnom prostredí

Kontext a odôvodnenie

Zbrane hromadného ničenia (ZHN) na Blízkom východe naďalej predstavujú vážny a pretrvávajúci problém. Región sa vyznačuje dlhodobými jadrovými výzvami vrátane nedostatočnej účasti na medzinárodných zmluvách, existencie nedeklarovaných jadrových a iných programov ZHN, nevyriešených otázok týkajúcich sa bezpečnostných záruk a pretrvávajúceho nedodržiavania predpisov, zatiaľ čo minulé zistenia o nedodržiavaní bezpečnostných záruk naďalej formujú regionálnu nedôveru.

Okrem toho sa v regióne v nedávnej minulosti použili chemické zbrane a otázky týkajúce sa dodržiavania Dohovoru o chemických zbraniach (CWC) a Dohovoru o biologických a toxínových zbraniach (BTWC) sú naďalej mimoriadne aktuálne z dôvodu prípadov neúčasti na dohovore a jeho nedodržiavania.

Tieto výzvy znásobuje aj skutočnosť, že neštátne subjekty sa usilujú nadobudnúť chemické zbrane a používajú ich, čo zdôrazňuje narušanie zavedených noriem v oblasti nešírenia a ťažkosti pri ich presadzovaní v situáciách poznačených konfliktom a slabou správou vecí verejných. Nedávno došlo aj k zosilneniu jadrovej rétoriky medzi mocnosťami v regióne, ktoré sa zasadujú za vývoj jadrových zbraní, ich použitie v konfliktoch alebo cielenie na jadrovú infraštruktúru, čo zintenzívnilo riziko spojené s jadrovými zbraňami, potenciál konvenčného napätia a eskaláciu konfliktov do oblastí ZHN, ako aj zvýšilo naliehavosť vytvorenia zóny bez ZHN na Blízkom východe.

Táto skutočnosť spolu so stagnáciou regionálnej diplomacie v oblasti kontroly zbrojenia zdôrazňuje potrebu podporovať dialóg o regionálnom odzbrojení, nešírení zbraní a kontrole zbrojenia a budovať kanály pre regionálnu angažovanosť.

Ciele

Cieľom navrhovaného projektu UNIDIR je podporiť iniciatívu týkajúcu sa zóny bez ZHN na Blízkom východe presadzovaním štyroch hlavných budúcich zložiek zóny bez ZHN na Blízkom východe: 1) nešírenie zbraní hromadného ničenia, 2) odzbrojenie, 3) mierová spolupráca a 4) overovanie a záruky.

V projekte sa uplatňuje holistický prístup prostredníctvom integrácie výskumu, budovania kapacít, dialógu a partnerstiev s regionálnymi zainteresovanými stranami a vládami. Prostredníctvom výskumu politiky projekt poskytne dôkazovú základňu potrebnú na vytvorenie spoločnej vedomostnej základne a informovaného rozhodovania; činnosťami zameranými na budovanie kapacít sa zlepšia zručnosti a znalosti regionálnych zainteresovaných strán, pokiaľ ide o identifikáciu možných riešení a spôsobov ich vykonávania; prostredníctvom dialógu projekt poskytne komunikačné kanály a priestor na identifikáciu deeskalácie, budovanie dôvery a pre nápady na spoluprácu, čím sa zabezpečí zohľadnenie rôznych perspektív; a partnerstvá s regionálnymi zainteresovanými stranami a vládami uľahčia koordinované úsilie a spoločné využívanie zdrojov.

Okrem toho sú kľúčové výstupy projektu preložené do regionálnych jazykov s cieľom zabezpečiť širokú dostupnosť a šírenie, čo má zásadný význam pre oslovenie širokého publika a podporu širokého porozumenia a dosahu.

Činnosti sa budú týkať štyroch tematických oblastí:

- nešírenie zbraní hromadného ničenia s cieľom zaoberať sa existujúcimi spôsobilosťami a hrozbami v oblasti ZHN a predchádzať budúcim spôsobilostiam a hrozbám,
- odzbrojenie s cieľom určiť kroky na odstránenie ZHN s podporou existujúcich mechanizmov a inovačných regionálnych opatrení na podporu takýchto procesov,
- mierová spolupráca s cieľom identifikovať nové a posilniť existujúce spoločné úsilie o budovanie dôvery, znížiť napätie, identifikovať opatrenia v oblasti transparentnosti a posilniť ciele regiónu v oblasti vedy, techniky a rozvoja,
- overovanie a záruky na určenie technických opatrení na zabezpečenie plnenia súčasných a budúcich záväzkov regionálnych štátov.

Projekt sa bude súčasne zaoberať vyvíjajúcim sa bezpečnostným prostredím v regióne a na medzinárodnej úrovni, ktoré sa vyznačuje eskaláciou konfliktov, zvýšenou dôležitosťou jadrových zbraní vrátane ich vývoja, skúšok, používania a transferu, pokrokom v oblasti technológií, rastúcim regionálnym záujmom o jadrovú energiu a spoluprácou na civilných programoch, negatívnymi a pozitívnymi zmenami v dlhodobých politikách v oblasti ZHN a novými diplomatickými príležitosťami.

Okrem toho preskúma, ako tieto trendy spolu s existujúcimi a vznikajúcimi regionálnymi bezpečnostnými výzvami ovplyvňujú rozsah a štruktúru zóny a jej uskutočniteľnosť. Projekt poskytne aj odbornú podporu prebiehajúcim a budúcim procesom týkajúcim sa regionálnej bezpečnosti a zóny bez ZHN na Blízkom východe. Kľúčové výstupy a zistenia projektu sa budú šíriť a oznamovať príslušným aktérom a zainteresovaným stranám v rámci projektových činností v oblasti prenosu znalostí a zapojenia do regionálnych rokovaní a multilaterálnych procesov.

Metodika

Na základe prvých dvoch fáz, v rámci ktorých sa vytvorili spoločné vedomostné základne o historických udalostiach a úsilí, zabezpečila sa podpora zo strany regionálnych štátov a identifikovali sa nápady na premostenie politík, ako aj oblasti pre ďalší výskum a činnosti, sa v tejto fáze projektu uvedené úsilie rozšíri a nadviaže sa naň. Medzi kľúčové poznatky a činnosti z predchádzajúcich fáz patrili návrhy na budovanie dôvery prostredníctvom viacúrovňových dialógov a inkluzívnej účasti, posilnenie inštitucionálnej pamäte prostredníctvom vývoja online nástrojov a zlepšenie overovania a dodržiavania predpisov s využitím existujúcich medzinárodných rámcov. Zdôraznili sa v ňom aj ponaučenia z minulých dohôd a rokovaní, stimuly a bezpečnostné faktory pre regionálnu angažovanosť vrátane úprav zo strany regionálnych štátov po prijatí spoločného komplexného akčného plánu a po októbri 2023. Stanovili sa v ňom aj modalitty a rozsah pôsobnosti zmluvy vrátane dvoch hlavných spôsobov jadrového odzbrojenia. Zistenia projektu sa týkali aj otázok, ako sú nosiče, začlenenie chemických a biologických zbraní do rozsahu zákazov vrátane možných osobitných opatrení OPCW a doplnkových regionálnych opatrení, regionálna spolupráca v oblasti mierovej jadrovej energie, rastúci vplyv umelej inteligencie a vznikajúcich technológií na riziká súvisiace so ZHN a kontrolou zbrojenia a komparatívne poznatky z existujúcich zón bez jadrových zbraní týkajúce sa úlohy mimoregionálnych štátov. Činnosti týkajúce sa štyroch tematických oblastí budú ťažiť zo začlenenia metód analýzy politiky a výskumu. Patria medzi ne dialóg, budovanie kapacít, špecializované brífingy, rôzne simulačné cvičenia, prenos znalostí a regionálne partnerstvá.

Činnosti a výstupy

Nešírenie

V rámci projektu sa preskúmajú prepojenia medzi procesom týkajúcim sa zóny bez zbraní hromadného ničenia na Blízkom východe a regionálnymi a globálnymi trendmi v oblasti odzbrojenia, nešírenia zbraní a kontroly zbrojenia, pričom sa identifikujú príležitosti na posilnenie týchto prepojení na vnútroštátnej, regionálnej a globálnej úrovni. Posúdi sa v ňom aj regionálna dynamika šírenia ZHN vrátane vývoja súvisiaceho s pokročilými vojenskými spôsobilosťami, potenciálnymi nekonvenčnými kapacitami a novými problematickými oblasťami spojenými so ZHN.

Projekt uľahčí regionálnu spoluprácu medzi zástupcami vlád a odborníkmi s cieľom vymieňať si vnútroštátne pohľady na hrozby a výzvy súvisiace so ZHN a identifikovať konštruktívne prístupy a premostujúce nápady na ich riešenie.

Projektom sa podporí aj úsilie o posilnenie regionálnych právnych, technických a diplomatických kapacít zlepšením pochopenia existujúcich medzinárodných rámcov a záväzkov v oblasti nešírenia vrátane tých, ktoré vyplývajú zo Zmluvy o nešírení jadrových zbraní (NPT), Dohovoru o biologických a toxínových zbraniach (BTWC) a Dohovoru o chemických zbraniach (CWC), ako aj skúseností z existujúcich zón bez jadrových zbraní a ich významu pre proces týkajúci sa zóny bez ZHN na Blízkom východe.

V rámci tejto línie činností sa v rámci projektu vypracuje **jedna výskumná štúdia**, v ktorej sa preskúmajú synergie medzi zónou bez ZHN na Blízkom východe a regionálnymi a globálnymi trendmi v oblasti nešírenia, odzbrojenia a kontroly zbrojenia a zároveň sa identifikujú príležitosti na ich podporu na vnútroštátnej, regionálnej a celosvetovej úrovni. V rámci projektu sa tiež zorganizuje **jeden dialóg** s cieľom podporiť a iniciovať diskusie medzi zástupcami vlád a odborníkmi, podeliť sa o vnútroštátne názory na hrozby a výzvy súvisiace so ZHN v regióne a identifikovať premostujúce nápady na ich riešenie.

Odzbrojenie

V rámci projektových činností sa preskúmajú historické skúsenosti s odzbrojovaním v oblasti ZHN v rôznych regionálnych a medzinárodných podmienkach, pričom sa vyzdvihnú ponaučenia a poznatky relevantné pre Blízky východ. Projekt takisto uľahčí štruktúrované diskusie založené na scenároch s cieľom preskúmať spôsoby, postupnosť možných opatrení a stimuly na dosiahnutie pokroku v regionálnom odzbrojovaní v oblasti ZHN za rôznych politických a bezpečnostných podmienok. Okrem toho sa v rámci projektu podporí angažovanie diplomatických zainteresovaných strán a zainteresovaných strán z občianskej spoločnosti v oblasti posilňovania kapacít s cieľom zlepšiť ich chápanie prístupov k overovaniu v oblasti odzbrojovania, ktoré môžu slúžiť ako podklad pre regionálne iniciatívy a podporovať ich.

V rámci tejto línie činností sa v rámci projektu vypracuje *jedna výskumná štúdia*, v ktorej sa bude analyzovať kľúčová dynamika, výzvy a poznatky relevantné pre pokrok v odzbrojovaní v oblasti ZHN a jeho overovanie na Blízkom východe so zameraním na to, ako môžu medzinárodné a regionálne skúsenosti prispieť k budúcemu úsiliu. Bude zahŕňať aj štúdiu uskutočniteľnosti týkajúcu sa požiadaviek, koncepcií a formátov vykonávania regionálneho procesu overovania odzbrojovania. V rámci projektu sa zorganizuje aj *jedno podujatie*, na ktorom sa stretnú tvorcovia politik, technickí experti a zainteresované strany občianskej spoločnosti, aby si vymenili názory, preskúmali praktické spôsoby pokroku a posilnili spoločné chápanie politického, právneho a technického rozmeru odzbrojovania v regionálnom kontexte. Preskúma sa na ňom aj postupnosť opatrení a stimuly pre regionálne odzbrojenie v oblasti ZHN.

Mierová spolupráca

V rámci projektu sa uskutoční výskum s cieľom preskúmať spôsoby, ako znížiť regionálnu nedôveru a zvýšiť dôveru prepojením bezpečnostných otázok s kooperatívnymi, nevojenskými prístupmi. V rámci tejto práce sa zvažia spoločné zraniteľné miesta v celom regióne a posúdi sa, ako môžu rámce spolupráce prispieť k stabilite a znížiť nutnosť donucovacích reakcií. V rámci analytickej práce sa preskúmajú koncepčné prístupy k regionálnej spolupráci, ktoré umožňujú bezpečné, zodpovedné a spravodlivé zdieľanie poznatkov, infraštruktúry a spôsobilostí na mierové vedecké a technologické účely, pričom sa bude vychádzať z príslušných medzinárodných a regionálnych skúseností.

Určia, rozvinú a podporia sa trvalé kanály pre regionálnu vedeckú a politickú angažovanosť s cieľom podnietiť dialóg medzi akademickými, výskumnými a politickými komunitami, ako aj občianskou spoločnosťou, ktorým sa podporí spolupráca, výmena poznatkov a výhľadové diskusie o mierových aplikáciách a budovaní dôvery prostredníctvom vedy.

V rámci tejto línie činností sa v rámci projektu uverejní **jedna výskumná štúdia**, v ktorej sa načrtnú koncepčné rámce regionálnej spolupráce, ktoré podporujú bezpečné, zodpovedné a spravodlivé využívanie mierových vedeckých a technologických spôsobilostí, pričom sa vyvodí ponaučenie z príslušných medzinárodných a regionálnych skúseností vrátane existujúcich dohôd na základe zón. Výskum určí rámce založené na zmluvách alebo opatreniach v oblasti transparentnosti s cieľom znížiť nedôveru a zvýšiť dôveru prepojením regionálnej bezpečnosti s nešírením zbraní, hľadaním riešení pre spoločné zraniteľné miesta a znížením závislosti od militarizovaných riešení.

V rámci projektu sa uskutoční aj **jeden okrúhly stôl**, na ktorom sa stretnú akademické, výskumné a politické komunity s cieľom pokročiť v spolupráci založenej na vedeckých poznatkoch, vymieňať si najlepšie postupy a preskúmať prístupy k budovaniu dôvery a spoločné výskumné iniciatívy spojené s mierovými aplikáciami a spoločnými regionálnymi výzvami. Preskúmajú sa na ňom základné faktory vrátane súťaženia o zdroje, bezpečnosti kritickej infraštruktúry, pokročilých technológií a energetických požiadaviek súvisiacich so zdravím, energetikou, potravinami, vodou a environmentálnou bezpečnosťou, ako aj mechanizmy spolupráce na ich riešenie.

Overovanie a záruky

V rámci projektu sa posúdia existujúce a potenciálne nové mechanizmy relevantné pre vytvorenie zóny bez ZHN na Blízkom východe, pričom sa zohľadní osobitný rozsah a politické podmienky regiónu. To bude zahŕňať preskúmanie právnych, technických a inštitucionálnych výziev súvisiacich so zabezpečením toho, aby citlivé činnosti zostali výlučne mierové a neprispievali k rizikám ZHN.

Projektom sa podporí regionálne zameraná angažovanosť politických, právnych a technických expertov v diskusiách o potrebách v oblasti overovania, prístupoch k budovaniu dôvery a ponaučeniach z príslušných medzinárodných a regionálnych skúseností s cieľom identifikovať prístupy vhodné v kontexte Blízkeho východu.

Projekt takisto uľahčí štruktúrovanú, politicky orientovanú spoluprácu medzi diplomatickými, technickými a právnymi komunitami s cieľom preskúmať koncepcie overovania pre budúcu zónu. Týmito činnosťami sa posilní chápanie výziev v oblasti overovania, podporí sa medzidisciplinárny dialóg a preskúma sa potenciálna úloha zavedených a vznikajúcich nástrojov a postupov pri podpore transparentnosti a dodržiavania predpisov.

Budovanie kapacít prostredníctvom odborných fór za účasti MAAE, OPCW a ISU BTWC, CTBTO a iných relevantných regionálnych modelov s cieľom diskutovať o regionálnych overovacích potrebách a nástrojoch na budovanie dôvery.

V rámci tejto línie činností sa v rámci projektu vypracuje **jedna výskumná štúdia a jeden informačný prehľad**, v ktorých sa preskúmajú existujúce a potenciálne mechanizmy overovania relevantné pre vytvorenie zóny bez ZHN na Blízkom východe s osobitným dôrazom na právne, technické a inštitucionálne aspekty špecifické pre regionálny kontext. V rámci projektu sa zorganizuje aj **jeden seminár o budovaní kapacít**, na ktorom sa stretnú diplomatickí, technickí a právni experti s cieľom posilniť regionálne chápanie výziev v oblasti overovania, podporiť medzidisciplinárny dialóg a preskúmať prístupy k budovaniu dôvery uplatniteľné na budúcu zónu.

Zamýšľané zainteresované strany

Navrhovaný projekt prispeje k regionálnemu a medzinárodnému úsiliu o odzbrojenie, nešírenie zbraní a kontrolu zbrojenia. Bude vychádzať zo siete zriadenej v predchádzajúcej fáze a rozširovať ju, pričom zachová kontinuitu s existujúcimi partnermi a zároveň rozšíri angažovanosť s cieľom prehĺbiť regionálnu zodpovednosť a začleniť nové hlasy v tejto oblasti. Cieľová skupina zahŕňa tieto podskupiny:

- tvorcovia politik a diplomati, ktorí sa zaoberajú otázkami odzbrojenia, nešírenia zbraní a kontroly zbrojenia v regióne aj mimo neho. Táto skupina zahŕňa regionálnych a medzinárodných úradníkov a úradníkov pôsobiacich na regionálnych a multilaterálnych platformách, ako sú zasadnutia zmluvných štátov a konferencie o preskúmaní NPT, CWC a BTWC, generálne konferencie MAAE a konferencia o zóne bez ZHN na Blízkom východe,
- regionálni experti z vládnych agentúr, univerzít, výskumných inštitúcií a think-tankov,

- výskumní pracovníci v oblasti mezinárodní bezpečnosti zaměření na kontrolu zbrojení, odzbrojení, pokud jde o jadrové, chemické a biologické zbraně a jejich nosiče na Blízkém východě, jakož i na témy, jako je zóna bez ZHN na Blízkém východě a regionální bezpečnost nebo vznikající technologie,
- akademici, odborníci z praxe, odborníci ve vznikajících oblastech a specializované organizace občanské společnosti na Blízkém východě, kterých činnosti jsou relevantní pro zónu bez ZHN na Blízkém východě a přispívají k ní.

Dosah

Navrhovaný projekt bude jedinou platformou zaměřenou výlučně na podporu, ulehčování a vykonávání výskumu týkajícího se zóny bez ZHN na Blízkém východě. Cílem jeho činností a výsledků je identifikovat strategie na předcházení šíření ZHN v regioně a jeho zvrácení, posílit iniciativu týkající se zóny a zabezpečit udržitelnost zmluvy o zóně po jejím dokončení. Okrem toho projekt podporí ciele zosúladené s prioritami Európskej únie (EÚ) uvedenými v stratégii EÚ proti šíreniu zbraní hromadného ničenia. Patrí medzi ne podpora regionálnych bezpečnostných opatrení a procesov kontroly zbrojenia, budovanie partnerstiev a spolupráce, zlepšovanie dodržiavania a všeobecného uplatňovania multilaterálnych zmlúv, ako sú NPT, CWC a BTWC, internalizácia, prispievanie k rozširovaniu špecializovaných sietí odborníkov a komunit v regione, posilňovanie noriem nešírenia zbraní a práca na predchádzaní znepokojujúcim iniciatívam v oblasti šírenia zbraní, na odrádzaní od nich, ich zastavení alebo odstránení. Projekt sa bude zaoberať aj prvotnými príčinami a podporovať celkovú bezpečnosť a stabilitu na Blízkom východě, ktoré sú úzko spojené s európskou bezpečnosťou.

Časový rámec

Navrhovaný projekt sa začne v polovici júla 2026 a potrvá 36 mesiacov. Očakáva sa, že vykonávanie navrhovaného projektu sa ukončí v júli 2029.

Spolupráca s EÚ a jej zviditeľňovanie

EÚ dlhodobo aktívne podporuje iniciatívu týkajúcu sa zóny bez ZHN na Blízkom východe. Jej odhodlanie sa preukázalo prostredníctvom trvalých iniciatív na budovanie dôvery, seminárov a projektov financovaných z EÚ. Počas celého projektu bude UNIDIR spolupracovať s EÚ a aktívne spolupracovať s Európskou službou pre vonkajšiu činnosť ako kľúčovým partnerom, ako aj so stálymi delegáciami EÚ pri OSN v Ženeve, Viedni a New Yorku. Okrem uverejňovania písomných výstupov v súlade s usmerneniami EÚ o zviditeľňovaní bude EÚ viditeľná na všetkých podujatiach, ktoré spoluorganizuje UNIDIR, a to aj poskytovaním možnosti úvodných a/alebo záverečných prejavov, moderovaním alebo prispievaním v úlohe expertov. UNIDIR prijme všetky potrebné opatrenia na propagáciu toho, že projekt financovala EÚ, a na zdôraznenie úlohy EÚ v tejto činnosti, pokiaľ ho EÚ nepožiadá o zmenu. Na oznámenie prítomnosti EÚ a zabezpečenie jej viditeľnosti sa použije znak EÚ a vyhlásenia o financovaní. Tým sa zabezpečí, aby finančná podpora EÚ pre túto akciu bola viditeľná, transparentná a dobre označená.

Vykonávajúci subjekt a partner

UNIDIR je autonómny inštitút v rámci systému OSN, ktorý poskytuje nezávislý výskum naliehavých globálnych výziev súvisiacich s odzbrojovaním, kontrolou zbrojenia a medzinárodnou bezpečnosťou s cieľom podporovať inkluzívny dialóg a nachádzať kreatívne a účinné riešenia. História, výskum a práca inštitútu na zóne bez ZHN na Blízkom východe siahajú do 90. rokov 20. storočia.

UNIDIR udržiava silné a dôveryhodné vzťahy a spoluprácu so štátmi Blízkeho východu a regionálnymi organizáciami. UNIDIR je uznávaný pre neutralitu, objektívnosť a nestrannosť svojho výskumu.